

ISSN 2449-7320

CONSILIUM SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

Nº 2(9) 2016

European Cooperation

**Scientific Approaches and
Applied Technologies**

WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA

**Podejście Naukowe &
Zastosowane Technologie**

Warszawa 2016

RADA NAUKOWA

Przewodniczący Rady Naukowej:
Dr.-Econ. **OLEKSANDR
MELNYCHENKO**, Warszawa, Polska

Członkowie Rady Naukowej:

Dr.-Ing. **BESTOUN S. AHMED**, Erbil,
Kurdistan, Irak

Dr.-Ing. **SALAWU ABDULRAHMAN
ASIPITA**, Minna, Niger State, Nigeria

Dr. hab.-Ing., Prof. **ARTUR BARTOSIK**,
Kielce, Polska

Dr. hab.-Econ., Prof. **LINO BRIGUGLIO**,
Msida, Malta

Dr.-Law **OLEKSANDR DOWGAN**, Kijów,
Ukraina

Dr. hab.-Pol.Sci., Prof. **FERNANDO
FILGUEIRAS**, Belo Horizonte, Brazylia

Dr.-Econ., Prof. **TSVETELINA
ALEXANDROVA GANKOVA-IVANOVA**,
Sofia, Bułgaria

Dr.-Econ., Prof. **SHALVA
GOGIASHVILI**, Tbilisi, Gruzja

Dr. hab.-Econ., Prof. **TETYANA KALNA-
DUBINYUK**, Kijów, Ukraina

Dr.-Ing. **ROMAN KUBRIN**, Dübendorf,
Szwajcaria

Prof. Dr. habil. Dr. h.c. mult. **FRANZ
PETER LANG**, Braunschweig, Niemcy
Prof.dr hab.inż. **KAZIMIERZ LEJDA**,
Rzeszów, Polska

Dr. hab.-Econ., Prof. **IRENA
MAČERINSKIENĖ**, Wilno, Litwa

Dr.-Econ., prof. **ALEXANDER
MASHARSKY**, Ryga, Łotwa

Dr. hab.-Econ., Prof. **BORYS
SAMORODOV**, Charków, Ukraina

Dr. hab.-Ing, Prof. **VADYM
SAMORODOV**, Charków, Ukraina

Dr.-Law **TOMASZ SCHEFFLER**, Wrocław,
Polska

Dr.-Law **OLEKSANDR SHAMARA**, Kijów,
Ukraina

Dr. **FRANKLIN SIMTOWE**, Nairobi,
Kenia

Dr. hab.-Econ., Prof. **LAKHWINDER
SINGH**, Patiala, Indie

Dr.-Ing. **ANDREY VOVK**, Magdeburg,
Niemcy

Dr. hab.-Econ., uhonorowany Economist
Ukrainy **NADIYA YURKIV**, Kijów,
Ukraina

Dr. hab.-Ing., Prof. **DMYTRO ZUBOV**,
Ohrid, Republika Macedonii

Wydawca:

CONSILIUM SPÓŁKA Z
OGRANICZONĄ
ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA

NR 2(9) 2016

Czasopismo jest zarejestrowane w Sądzie
Okręgowym w Warszawie za numerem
19258

ISSN (PRINT) 2449-7320

Czasopismo naukowe WSPÓŁPRACA
EUROPEJSKA jest umieszczone i
indeksowane w bazach danych
naukometrycznych:

- Biblioteka Narodowa w Polsce
- Polska Bibliografia Naukowa (PBN)
- Index Copernicus
- Citefactor
- International Institute of Organized
Research (I2OR)
- Google Scholar (GS)

Adres strony internetowej:

www.we.clmconsulting.pl

www.clmconsulting.pl

www.facebook.com/clmctstg

Adres do korespondencji:

Redakcja Czasopisma naukowego
WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA

Consilium Sp. z o.o.

ul. Marszałkowska 58

00-545 Warszawa, Polska

Redaktor naczelny –

Zbigniew Wąsik

Tel.: +48 504 944 052

redactor@clmconsulting.pl

Reklama w czasopiśmie:

office@clmconsulting.pl

SCIENTIFIC COUNCIL

Head of Scientific Council:

Dr.-Econ. **OLEKSANDR MELNYCHENKO**, Warsaw, Poland

Members of the Scientific Council:

Dr.-Ing. **BESTOUN S. AHMED**, Erbil, Kurdistan, Iraq

Dr.-Ing. **SALAWU ABDULRAHMAN ASIPITA**, Minna, Niger State, Nigeria

Dr. hab.-Ing., Prof. **ARTUR BARTOSIK**, Kielce, Poland

Dr. hab.-Econ., Prof. **LINO BRIGUGLIO**, Msida, Malta

Dr.-Law **OLEKSANDR DOWGAN**, Kyiv, Ukraine

Dr. hab.-Pol.Sci., Prof. **FERNANDO FILGUEIRAS**, Belo Horizonte, Brazil

Dr.-Econ., Prof. **TSVETELINA ALEXandroVA GANKOVA-IVANOVA**, Sofia, Bulgaria

Dr.-Econ., Prof. **SHALVA GOGIASHVILI**, Tbilisi, Georgia

Dr. hab.-Econ., Prof. **TETYANA KALNA-DUBINYUK**, Kyiv, Ukraine

Dr.-Ing. **ROMAN KUBRIN**, Dübendorf, Switzerland

Prof. Dr. habil. Dr. h.c. mult. **FRANZ PETER LANG**, Braunschweig, Germany

Prof.dr hab.inż. **KAZIMIERZ LEJDA**, Rzeszow, Poland

Dr. hab.-Econ., Prof. **IRENA MAČERINSKIENĖ**, Vilnius, Lithuania

Dr.-Econ., prof. **ALEXANDER MASHARSKY**, Riga, Latvia

Dr. hab.-Econ., Prof. **BORYS SAMORODOV**, Kharkiv, Ukraine

Dr. hab.-Ing, Prof. **VADYM SAMORODOV**, Kharkiv, Ukraine

Dr.-Law **TOMASZ SCHEFFLER**, Wrocław, Poland

Dr.-Law **OLEKSANDR SHAMARA**, Kyiv, Ukraine

Dr. **FRANKLIN SIMTOWE**, Nairobi, Kenya

Dr. hab.-Econ., Prof. **LAKHWINDER SINGH**, Patiala, India

Dr.-Ing. **ANDREY VOVK**, Magdeburg, Germany

Dr. hab.-Econ., Honored Economist of Ukraine **NADIYA YURKIV**, Kyiv, Ukraine

Dr. hab.-Ing., Prof. **DMYTRO ZUBOV**, Ohrid, Republic of Macedonia

Publisher:

CONSILIUM LIMITED
LIABILITY COMPANY

EUROPEAN COOPERATION Vol. 2(9) 2016
Collection of scientific proceedings is registered in District Court in Warsaw for the number 19258

ISSN (PRINT) 2449-7320

Collection of scientific proceedings EUROPEAN COOPERATION is included and indexed in the international informational and scientometric data bases:

- National Library of Poland
- Polish Scholarly Bibliography (PBN)
- Index Copernicus
- Citefactor
- International Institute of Organized Research (I2OR)
- Google Scholar (GS)

Web on:

www.we.clmconsulting.pl

www.clmconsulting.pl

www.facebook.com/clmcstg

Address for correspondence:

Editorial team of Collection

EUROPEAN COOPERATION

Consilium LLC

Marszałkowska str. 58

00-545 Warsaw, Poland

Chief editor of the Collection –

Zbigniew Wąsik

Tel.: +48 504 944 052

redactor@clmconsulting.pl

Advertising in the collection:

office@clmconsulting.pl

SPIS TREŚCI

Ekonomia, finanse, księgowość, audyt i analiza

КИТАЙ НА ПОРОЗИ НОРМАЛІЗАЦІЇ Franz Peter Lang, Oleksandr Melnychenko (UKR)	9
DYNAMICS OF EXCHANGE RATES IN THE CONTEXT OF GENERAL- EQUILIBRIUM MODEL OF AN OPEN NATIONAL ECONOMY Olga Vovchak, Roksolana Holub (ENG)	18
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У МАШИНОБУДІВНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ Uliana Vatamaniuk-Zelinska (UKR)	37
АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ Svitlana Onishchenko (UKR)	48

Zarządzanie i Marketing

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В СТРАХОВІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ Andrii Polchanov, Oleksii Poplavskiy (UKR)	60
--	----

Nauki techniczne

РОЗРАХУНОК ШВИДКОСТІ АДСОРБЦІЇ ЗА УМОВ БЕЗПЕРЕРВНОЇ КАРБОНІЗАЦІЇ В ОДНОСТУПІНЧАСТОМУ АПАРАТІ Volodymyr Logvin, Alina Martynyuk (UKR)	73
РАЗРАБОТКА МОДУЛЯТОРА ДАВЛЕНИЯ ДЛЯ ГИДРАВЛИЧЕСКОГО ТОРМОЗНОГО ПРИВОДА Evgeniy Getsovich, Tatiana Martynets (RUS)	84
РАЗРАБОТКА МОДУЛЯТОРА ДАВЛЕНИЯ ДЛЯ ГИДРАВЛИЧЕСКОГО ТОРМОЗНОГО ПРИВОДА (РЕЦЕНЗИЯ) Vadym Samorodov (RUS)	91

Ватаманюк-Зелінська У.З.

к.е.н., доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львів, Україна
watamanyuk@ukr.net

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ФОРМУВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У
МАШИНОБУДІВНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ**

Анотація. В статті розроблено та обґрунтовано науковий підхід до поняття інтеграції в результаті якої формуються нові господарські структури, які, відповідно до норм українського законодавства за своєю організаційно-правовою формою є інтеграційними об'єднаннями. Об'єктом дослідження визначено підприємства машинобудівного комплексу України, що функціонують у сфері малого та великого бізнесу. Запропоновано використання між ними договірної форми співпраці, на основі якої відбуватиметься зменшення трансакційних витрат усіх суб'єктів – учасників таких інтеграційних господарських об'єднань.

Ключові слова: підприємництво, інтеграція, машинобудівний комплекс, інтеграційне об'єднання
Формул: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 17

Uliana Vatamaniuk-Zelinska

PhD (Economics),
Ivan Franko National University in Lviv,
Associate Professor at State and Local Finance Department
Lviv, Ukraine
watamanyuk@ukr.net

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASICS OF DEVELOPING
UNIONS IN UKRAINIAN MACHINERY CONSTRUCTION**

Abstract. Abstract. In the paper was developed and grounded a scientific framework of specific kind of integration which results in creating new business organizations, which are an integration association in accordance to Ukrainian legislation. The object of the study in a set of small and big enterprises of Ukrainian machinery construction field. Developing of beneficial interest collaboration between those enterprises, which results in decreasing of transactions costs for all members of those unions was grounded. Defined, that under the conditions of business transnationalization, creating of integrational unions can become an effective step for coordinating production, research and other enterprises' activities, to achieve solving effective development task. Results of the research demonstrate that creating business organizations results in merging small and big enterprises' industrial and financial capital. Specific reason for integration of Ukrainian machinery construction enterprises in single organization becomes a desire to benefit from advantages of decreasing total transactions costs what means decreasing of enterprises' total costs.

Keywords: entrepreneurship, integration, machinery construction field, integration association

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 17

JEL Classification: F15, L22, L69, P42

Вступ. Стратегія інтернаціоналізації економік розвинених країн ґрунтується на використанні виробничо-інвестиційної моделі, яка є складовою стратегічного потоку міжнародного економічного обміну, спрямованого на встановлення та розвиток великомасштабних і тривалих у часі форм зовнішньоекономічної діяльності. При цьому перспективним у виробничо-інвестиційній моделі інтернаціоналізації є те, що країна виводить за національні рамки її відтворювальні цикли й інституціонально оформляє їх, надаючи своїм виробничо-господарським чи транснаціональним структурам статус носія національних інтересів країни та активного учасника світового досвіду, що формується в межах світових відтворювальних комплексів [Бондарчук 2012]. Інтернаціоналізація господарської діяльності в Україні стосуватиметься насамперед провідних галузей національного господарства, якими є галузі машинобудівної промисловості України.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Розглядаючи питання об'єднання підприємств у машинобудівного комплексу (МБК) України, зазначимо, що його специфічні форми (промислово-фінансові групи, фінансово-промислові групи, інтегровані структури бізнесу, інтегровані корпоративні структури промислово-фінансові інтеграції виробничо-господарські структури тощо) активно досліджують вітчизняні науковці упродовж останніх десятиліть. Наприклад, І.В. Алексеев трактує інтеграційне об'єднання як виробничо-господарську структуру і подає таке її тлумачення: «ВГС являє собою форму господарювання, яка може об'єднувати в одному понятті різні за своїм виробничо-господарським змістом, за організаційно-правовою формою, за масштабами виробничо-господарської діяльності та іншими ознаками підприємства, угруповання підприємств, а також їх об'єднання з установами та організаціями інших сфер економічної діяльності, наприклад, банками, фінансовими і страховими компаніями тощо» [Кузьмін, Алексеев 2007]. М.К. Колісник у своїй роботі зазначає, що виробничо-господарська структура – це об'єднання нефінансових корпорацій з фінансово-кредитними установами, всередині яких можна перерозподіляти фінансові ресурси на користь підприємств, які перебувають на етапі інноваційних перетворень [Кузьмін, Алексеев 2007]. Ю.М. Бажал [Бажал 2013] трактує їх як нові підприємницькі агломерації кластерного типу. Я.А. Жаліло [Жаліло 2009] схиляється у своїх дослідженнях до поняття фінансово-промислових корпорацій – національних економічних лідерів. Л. Федулова обґрунтовує доцільність використання поняття "корпоративні структури" як сукупність окремих одиниць господарської системи, де кожна складова може функціонувати на основі взаємодії з іншими елементами і є організацією, що розвивається за певними законами. Така структура працює в умовах інтеграції на основі виробничо-технологічних і фінансових зв'язків, беручи участь у капіталі учасників корпоративної структури, взаємодіючи між собою та маючи єдиний координаційний центр – головну або керуючу компанію [Федулова 2007].

Зауважимо, що поняття інтеграційної структури (об'єднання), навіть незважаючи на однакові підходи у її трактуванні різними науковцями – визначається не однаково. В основному воно стосується означення тієї структури, що утворилася внаслідок процесу об'єднання. Так, В.М. Горбатов [Горбатов 2006] визначає інтегровані структури бізнесу (ІСБ), що об'єднують

окремих суб'єктів господарювання, виділяючи десять головних форм їх організації: трести, концерни, конгломерати, фінансово-промислові групи, картелі, синдикати, пули, консорціуми, стратегічні альянси та асоціації. М.О. Кизим [Кизим 2000] виокремлює клас ІСБ – великомасштабні економіко-виробничі системи (ВЕВС), трактуючи їх як надскладні системи, що утворені з неоднорідних за складом підсистем, різнорідних за зв'язками між ними, траєкторія поведінки яких має імовірнісний характер. А.І. Бажанова [Бажанова 2003] у своїй праці зазначає, що інтегрованою виробничо-господарською структурою (ІВГС) потрібно вважати добровільне об'єднання двох або більше юридичних осіб, що повністю або частково поєднали свої матеріальні або нематеріальні ресурси із метою здійснення спільної виробничої, інвестиційної, наукової, комерційної та/або інших видів діяльності, координації дій, захисту своїх прав, відстоювання спільних інтересів, що не суперечать чинному законодавству і базується на спільності завдань, які прагнуть здійснити підприємства при об'єднанні чи єдності їх матеріальних інтересів, чи технологічній спільності процесів виробництва, централізації управління тощо і діє на підставі установчих документів.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування можливостей інтеграційної взаємодії промислових підприємств та представлення наукового підходу щодо зменшення трансакційних витрат суб'єктів, що є учасниками інтеграційних господарських об'єднань.

Результати дослідження. Теоретичним аргументом на користь інтеграційної взаємодії великих та малих підприємств МБК є те, що малий і середній бізнес характеризується більшим впливом на інноваційний процес, ніж можна було б очікувати з огляду на рівень витрат на виконання НДДКР, оскільки саме цей сектор забезпечує створення базових (radical), а не похідних (incremental) інновацій [Baumol 2002]. Специфіка функціонування малих господарських структур зумовлює потребу здійснення цими СПД інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, що сприяє утриманню конкурентних позицій на ринку. Наприклад, високим рівнем інноваційного розвитку характеризуються підприємства малого та середнього бізнесу в Бельгії, Великобританії, Ірландії, Італії та Португалії. Навіть у 1990-ті роки у розрахунку на одного робітника підприємства малого та середнього бізнесу створювали у 2,4 раза більше інноваційних продуктів, ніж великі суб'єкти господарської діяльності [Acs 1990]. Також світовий досвід свідчить, що у 2010 р. частка держави в обсязі фінансування науково-дослідних робіт в економіці Франції становила 39,7 %, Великої Британії – 32,1 %, Чехії – 39,9 % [Eurostat 2013]. У Польщі та Литві цей показник становив відповідно 60,9 % і 47,5 % і перевищував частку фінансування таких робіт приватним сектором. У розвинених країнах світу значні обсяги державного фінансування (зокрема у формі грантів або субсидій) спрямовують на підтримку інноваційної та науково-технічної діяльності саме у машинобудівній промисловості. Наприклад, корпорація «Boeing» протягом 1989-2006 рр. отримала від уряду США близько 5,3 млрд дол. США у вигляді субсидій та грантів, «Airbus» – 18 млрд дол. США субсидій від Європейського Союзу [Miles 2013]. Вагому підтримку інноваційної діяльності отримують й інші виробники, наприклад світовий лідер з виробництва електричного обладнання «GeneralElectricCompany» протягом 2010-2012 рр. отримав на наукові дослідження та розробки 2,5 млрд дол. США (переважно від уряду США) [Annual Report 2012].

Пропонуємо виокремлювати інтеграційне об'єднання в МБК України та

інтегровані структури, що входять до його складу, або залежать від цього суб'єкта господарської діяльності. Це пов'язано з тим, що другі, володіють відповідним капіталом (фінансовим, виробничим, інтелектуальним) та беруть участь у процесі формування і функціонування, утворення і ліквідації цього інтеграційного об'єднання. Такий підхід обґрунтовується ще й тим, що загалом поняття «інтегрований» означає «оснований на об'єднанні, інтеграції; комплексний», поняття ж «інтеграційний» стосується інтеграції (об'єднання частин у ціле), об'єднувального; те саме, що інтегративний суцільний, цілісний [Коць 2010]. Для детальнішої характеристики процесів інтеграційної взаємодії підприємств у МБК та формування відповідних умов інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища (ІОПС), ми використовуватимемо саме такий підхід до трактування понять наведених вище.

У своєму дослідженні під «інтегрованою» структурою розумітимемо того суб'єкта підприємницької діяльності, який зазнав впливу інтегрування, внаслідок чого має відповідний тип зв'язків із цим об'єднанням або ввійшов до його складу. Тому суб'єкти підприємницької діяльності, які беруть участь в інтеграційній взаємодії, формуючи господарське об'єднання, належать до інтегрованих суб'єктів, для яких процес інтеграції завершився, як наприклад у разі злиття чи поглинання, при цьому саме об'єднання як господарська структура є інтеграційним. Воно постійно розвивається, зокрема і завдяки використанню різних форм інтеграційної взаємодії між СПД, що зумовлено окремими факторами ІОПС та ускладненими умовами ведення конкурентної боротьби. Отже, інтеграційні об'єднання утворюються завдяки інтегративним процесам, інтеграційно орієнтоване підприємницьке середовище буде таким за наявності ознак інтеграційності, а МСП-учасники інтеграційної взаємодії, які вступають (інтегруються) до інтеграційного об'єднання МБК, відповідно – інтегрованими структурами.

Як інтеграційний процес розглядатимемо процес формування інтеграційного об'єднання. Інтеграційним об'єднанням у МБК визначатимемо «господарське об'єднання підприємств» (відповідно до виду та організаційно-правової форми, встановленої Господарським кодексом України), тобто велике підприємство стає інтеграційним об'єднанням відповідної організаційно-правової форми, використовуючи різні методи інтеграційної взаємодії по аналогії із поширеним у науковій літературі поняттям «інтеграційної структури бізнесу». Якщо об'єднання використовує субконтрактні і франчайзингові схеми інтеграції для суб'єктів підприємницької діяльності (СПД), другі будуть інтегрованими підприємствами – це в основному підприємства малого та середнього бізнесу (МСБ). Інтеграційна роль відводиться факторам зовнішнього та внутрішнього підприємницького середовища, які, за наявності спільних «ознак інтеграційності», формують інтеграційно орієнтоване підприємницьке середовище (ІОПС) для підприємств МБК.

Аналізуючи наведені вище трактування, треба зазначити, що утворенню будь-якої інтеграційної структури передують процес об'єднання капіталів суб'єктів господарської діяльності, у т.ч. і в МБК, тому вважаємо, що її визначення потрібно трактувати як «інтеграційне об'єднання», до того ж і в українському законодавстві визначено організаційно-правові форми об'єднань підприємств таким чином: «господарські об'єднання утворюються як асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом» [Господарський кодекс України 2003]. Таким чином,

основним об'єктом ІОПС виступатиме інтеграційне об'єднання МБК, яке характеризується стабільним економічним розвитком, прибутковістю та достатнім рівнем виробничо-фінансового забезпечення і трактується як сукупність економічно інтегрованих суб'єктів підприємницької діяльності, що функціонують у суміжних галузях МБК на таких операціях як постачання, виробництво, збут.

Синергетичний ефект, тобто додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих інтегрованих корпоративних структур великих і малих (середніх) суб'єктів підприємництва в МБК, як елементів системи ІОПС, є загальною підсумковою характеристикою. При цьому спектр потенційних складових синергії дуже різноманітний і може охоплювати [Макогон 2011]:

- 1) економію на трансакційних витратах;
- 2) операційну економію, пов'язану з усуненням дублювання управлінських функцій та їх централізацією, із скороченням збутових витрат та із зростанням виробництва внаслідок придбання доповненої продукції;
- 3) економію, пов'язану із розширенням контрольованих ринків;
- 4) економію внаслідок тиражування результатів окремих науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок та інвестиційних проектів значною сукупністю підприємств-партнерів;
- 5) зростання обсягів контрактів (замовлень) та їх кращу реалізованість при об'єднанні активів;
- 6) нарощення інвестиційного потенціалу на основі отримання додаткових позичкових коштів, знаходження способів акумулювання тимчасово вільних коштів грошових ресурсів окремих учасників (для великих підприємств у МБК). Визнаємо, що саме ці аспекти потребують поглибленого теоретичного дослідження, оскільки визнають провідну роль корпоративного сектору в промисловому розвитку нашої країни та формуванні ІОПС для підприємств МБК.

Необхідність дослідження процесу формування ІОПС для СПД відповідних видів діяльності в МБК визначається і необхідністю розробок новітніх науково обґрунтованих методів управління економічними процесами. Сучасні тенденції інтеграційного розвитку, що перетворюються у регіоналізацію та глобалізацію і утворення мережевої економіки в країні – потребують теоретичних розробок нових понять та обґрунтування процесів їх виникнення і поширення. Зокрема це стосується теорії інтеграційної взаємодії МБ-підприємств, процесів виникнення, розвитку, управління, економіко-математичного моделювання, інформаційного та методичного забезпечення на рівні кожного суб'єкта-учасника ІВ та інтеграційного об'єднання МБК в цілому. Існує також потреба у розробленні інструментарію оцінювання ризиків та прогнозування розвитку інтеграційної взаємодії на рівні підприємств МБК та на рівні ІОПС.

Інтеграційна взаємодія – явище, яке зумовлює ті економічні процеси, що отримують продовження в часовому ланзі і поширюються за межами території регіонів країн – до світового масштабу. Тому дослідження основних принципів теорії інтеграційної взаємодії передбачає вивчення досвіду різних наукових шкіл та виявлення при цьому факторів формування інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища і його впливу на розвиток МБ-галузей національного господарства.

В інтеграційній взаємодії беруть участь насамперед промислові ІСБ. Водночас, на такі процеси впливають зовнішні та внутрішні фактори

підприємницького середовища, риси яких визначають і забезпечують його інтеграційність. Отже, теорії, що характеризують виникнення і функціонування ІСБ, трактують інтеграційну взаємодію як процес, який започатковується безпосередньо на суб'єкті підприємницької діяльності, визначається його спонукальними мотивами та залежить від факторів підприємницького середовища. Таким чином, у разі впливу факторів ІОПС на процеси інтеграційної взаємодії підприємств у МБК реформаторські зрушення в МБ-промисловості України набудуть системного характеру, а ІОПС формують риси інтеграційності його факторів. Отже розвиток ІСБ в МБК зумовлює виникнення і різноманітних рис інтеграційності факторів підприємницького середовища і нових факторів ІОПС.

Це відбувається внаслідок взаємозв'язку між складовими ІОПС та їх впливу одна на одну і передбачає удосконалення економічних відносин, які формують підприємницьке середовище та пов'язані з інтеграційними процесами в МБК. Таким чином, стан ІОПС матиме визначальний вплив на розвиток підприємництва в МБК, результатом чого стане стабілізація промислового розвитку України.

Формування ІОПС відбувається зовнішніми та внутрішніми факторами його економічної, соціальної та екологічної складових, які мають риси інтеграційності. Усі фактори взаємопов'язані – оскільки формують збалансовану систему і взаємозалежні – зміна одних факторів призводять до зміни інших. Таким чином, ІОПС – це саморегулююче утворення, яке можна трактувати не як предмет, а як складне динамічне і системне явище. І усі процеси, які відбуваються у цьому середовищі та пов'язані із застосуванням різних методів інтеграційної взаємодії СПД, визначаються як «інтегративні», тобто стосуються інтеграції у будь-якому її прояві: як злиття, об'єднання, виділення, франчайзинг, лізинг, підряд та ін.

Нарощування підприємницького потенціалу в машинобудуванні може стати одним із головних факторів забезпечення ринкового поступу нашої держави. Можливості розвитку машинобудівного підприємництва визначається процесом формування умов ІОПС для становлення та розвитку галузей МБК із застосуванням зв'язків інтеграційної взаємодії між підприємствами сфери великого та малого бізнесу. Тому вплив різних факторів ІОПС на формування інтеграційної структури передбачає також її залежність від:

- політичної та економічної ситуації в державі;
- державної політики та підтримки розвитку МБК;
- інфляції, кризових явищ та нестабільності в економіці;
- нестабільного розвитку ІСБ у МБК, зниження обсягів прибутку;
- конкуренції та коливання попиту.

Оскільки, ІОПС є явищем об'єктивним, воно формуватиме умови для ефективного функціонування інтеграційних структур, враховуючи повною мірою інтереси СПД МБК як великого, так і малого бізнесу. Водночас, підприємства – учасники або потенційні учасники інтеграційної взаємодії мають враховувати усі зовнішні фактори та умови ІОПС для прийняття рішення щодо інтеграційної взаємодії. Не останню роль при визначенні потреби в такій взаємодії для машинобудівних підприємств відіграватиме «інтеграційність» підприємницького середовища. Саме вона визначатиме можливі напрямки співпраці представників МСБ і великих промислових об'єднань у МБК. Кожен суб'єкт підприємництва має самостійно прийняти рішення щодо доцільності інтеграції, визначивши при цьому доречний спосіб

його реалізації. Демонстрація його підприємницької ініціативи полягає у самостійному визначенні потреби та форми інтеграційної взаємодії. Прийняте рішення базується на результатах вивчення та оцінюванні умов підприємницького середовища, в якому функціонує МСП.

ІОПС для машинобудівних підприємств – середовище складне і багатовимірне. Тому підприємство, стаючи суб'єктами інтеграційної взаємодії, може брати у ній участь прямо, як безпосередній суб'єкт інтеграційної взаємодії, або ж опосередковано, визначивши контрактом ділянку співпраці малих та середніх підприємств і великих суб'єктів підприємницької діяльності МБК. Такі можливості зумовлені наявністю різних функцій виробничого капіталу у машинобудівній промисловості та його концентрацією внаслідок утворення інтеграційного об'єднання в МБК, що представлено на рис. 1.

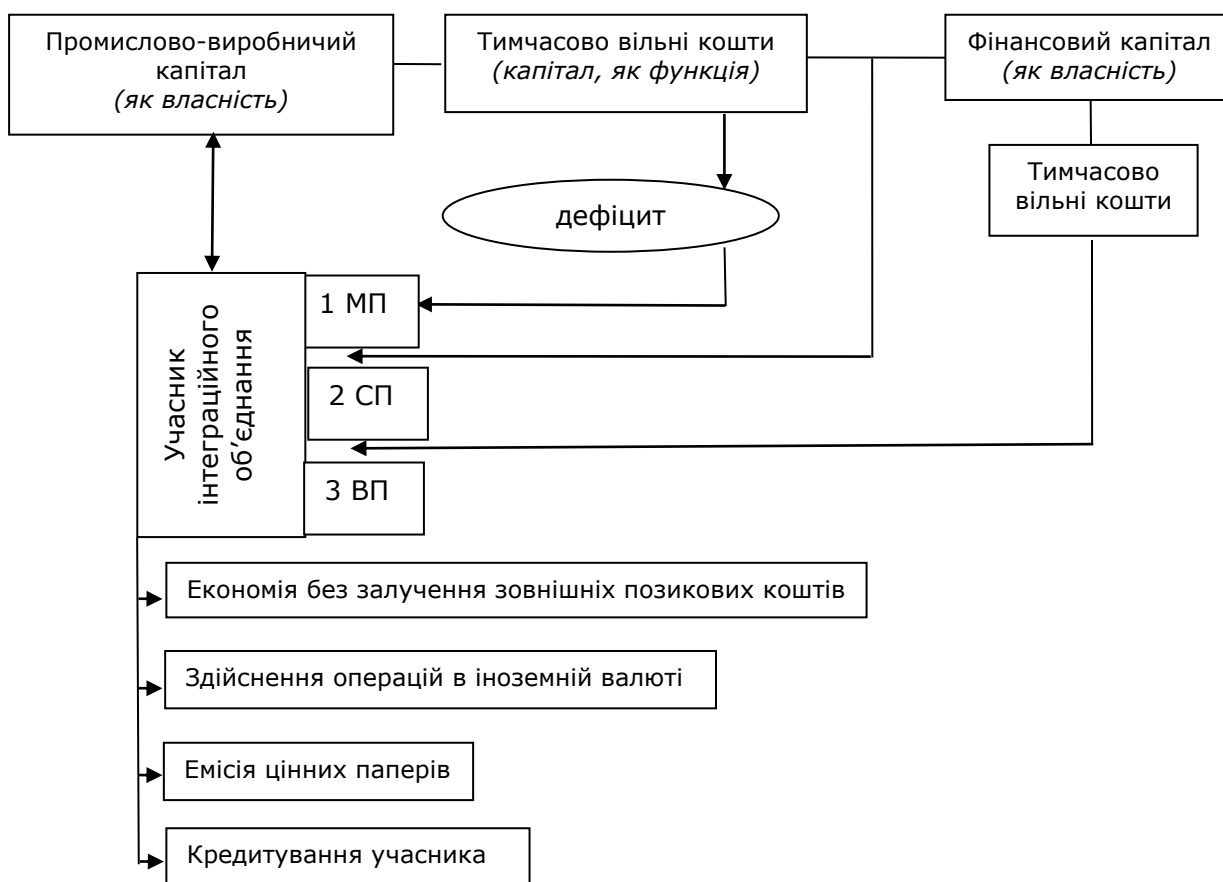

Рисунок 1 – Ознаки капіталу та переваги його концентрації при інтеграційній взаємодії СПД у МБК

Джерело: власна розробка

Учасниками інтеграційного об'єднання в МБК можуть бути не лише підприємства. Ці структури доповнюються СПД, що реалізують банківські, страхові, фінансові та ін. послуги. Сьогодні у промисловості здійснюють господарську діяльність підприємства однотипних (споріднених) галузей МБК і фінансово-кредитних банківських структур, які інтегрують власний капітал з метою отримання прибутку у процесі функціонування великих підприємств, вирішуючи їх виробничі, фінансові та організаційні завдання в межах своїх компетенцій, відповідно до умов укладеного договору.

Застосування таких підходів у діяльності великих промислових інтеграційних структур в МБК – інтеграційних об'єднань – дає змогу здійснювати процес управління єдиним промисловим інтеграційним комплексом з метою забезпечення його прибутковості та прибутку інтегрованим у нього структурам за наперед визначеними напрямками діяльності – виробнича, інноваційна, фінансова та ін. Різні аспекти інтеграційної взаємодії підприємств у МБК, специфіка її форм і методів спричиняють утворення нових інтегрованих структур бізнесу, закономірності розвитку яких також обумовлені класичними законами економіки. Зокрема, закони розвитку економічної організації містять [Мочерний 2011]:

1) закон синергії, згідно з яким економічний потенціал організації зростає внаслідок взаємодії її елементів (а також компонентів кожного з елементів), у процесі якої вони взаємодоповнюють один одного, і виникають нові зв'язки, якості та властивості, тобто нові суперечності й рушійні сили розвитку організації;

2) закон цілісності, згідно з яким виникнення і розвиток економічної організації супроводжуються появою нового регулятивного органу, який підпорядковує собі всі інші елементи і спрямовує еволюцію організації в конкурентному середовищі до посилення ефективності та стабільності;

3) закон появи в організації спільної мети, яка є системотворним фактором, певною мірою підпорядковує собі цілі кожного з елементів, а кожна з цих підсистемних цілей – своєрідна конкретизація загальної мети;

4) закон пропорційності, властивий цілісній економічній системі та окремим її підсистемам, елементам, у т.ч. окремим економічним організаціям;

5) закон поетапного розвитку, відповідно до якого життєдіяльність будь-якої організації проходить такі послідовні фази: тотожність, відмінність, протилежність, конфлікт і ступінь розв'язання суперечності, перехід її у вищу форму розвитку, в розвиненішу й досконалішу організацію;

6) закон самозбереження, згідно з яким будь-яка економічна організація, її окремий елемент чи компонент в умовах конкуренції намагаються зберегти себе (уникнути серйозних потрясінь завдяки своєчасному вирішенню конфліктів, що назрівають, удосконаленню організації, раціональному використанню ресурсів та ін.);

7) закон зростання інформованості, відповідно до якого для посилення порядку й самоорганізованості кожен елемент має засвоювати дедалі більшу частину інформації й на цій основі приймати відповідні рішення та організовувати свідому діяльність.

Сьогодні інтеграційні напрямки взаємодії підприємств МБК можна вважати сучасними рисами збалансованої економіки, трактуючи їх як явище системне. Такі напрямки є формою інтернаціоналізації виробничих процесів підприємств, що передбачає виділення споріднених технологічних операцій і їх здійснення на будь-якій сприятливій для цього території. Тепер створення інтеграційних об'єднань у промисловості зумовлює транснаціоналізацію виробництва, якій притаманно:

– наявність і використання горизонтальних або вертикальних зв'язків (т. зв. горизонтальна чи вертикальна інтеграція) кожним учасником інтеграційного об'єднання в МБК;

– синергійні ефекти, що виникають внаслідок інтеграційної взаємодії учасників і потенційних учасників інтеграційного об'єднання в МБК;

- динамічність інтеграційного об'єднання в МБК як життєздатної системи – здатність пристосовувати свої можливості до умов ринкового середовища, а також вплив самої інтеграційної системи на це середовище;
- поширення інтеграційних процесів у суміжних і діаметрально протилежних галузях МБК та діяльність інтеграційного об'єднання в МБК на міжнародних ринках;
- адаптація до ринкових умов господарювання, враховуючи умови внутрішнього та зовнішнього середовищ, які впливають на функціонування інтеграційного об'єднання в МБК;
- охоплення інтеграційними процесами різних сфер діяльності – виробничої, технологічної, наукової, постачальницько-збутової, проектної і різних видів капіталу: торгівельного, промислового та фінансового);
- посилення міжнародної конкуренції;
- залучення фінансових структур та держави до участі в інтеграційних процесах на основі взаємної участі в капіталі інтеграційного об'єднання в МБК;
- галузеву диверсифікованість інтеграційного об'єднання в МБК.

Негативними чинниками, які гальмують створення та розвиток ІСБ в Україні, є: відсутність державних гарантій діяльності, державної підтримки, податкових пільг; тимчасовість функціонування; громіздкий і складний порядок формування; невизначеність організування структурної будови, схеми внутрішньогрупових відносин, форм і принципів корпоративного управління групою; відсутність чіткого стратегічного та оперативного планування; невизначеність принципів ведення консолідованого балансу групи; недосконалість системи оподаткування промислово-фінансових груп; недосконалість законодавства.

Висновки. За умов транснаціоналізації в економіці, великі промислові підприємства МБК із обмеженістю власних ресурсів, братимуть безпосередню участь в інтеграційних процесах. Можливість зберегти власну незалежність залишиться у підприємств, що є представниками малого та середнього бізнесу. Для них переваги інтеграційної взаємодії можуть бути вагомими, за умови використання договірної форми співпраці із великими машинобудівними підприємствами на основі зменшення трнсакційних витрат.

Результати дослідження демонструють, що під час формування ІСБ в основному відбувається поєднання промислового та фінансового капіталу великих та малих СПД МБК. Варто зазначити, що в Україні з метою координації виробничої, наукової та іншої діяльності підприємств, для вирішення їх спільних завдань збалансованого розвитку стане ефективним утворення господарських організацій у формі інтеграційних об'єднань. Таким чином особливим мотивом інтеграції підприємств у єдину корпоративну структуру стає намагання СПД скористатися потенційними плодами інтеграції без жорсткої централізації контролю над ресурсами.

Загалом, функціонування інтеграційних об'єднань у різних галузях МБК створить їм додаткові конкурентні переваги, а залучення до співпраці для постачально-збутових операцій окремих МСП дасть змогу проводити ефективну цінову політику, яка забезпечила б отримання більшого прибутку. Така можливість може бути реалізована і для інтеграційних об'єднань, діяльність яких обмежується лише однією галуззю МБК.

Література

Бажал, Ю. (2013). Шумпетерівська парадигма «статички» і «динаміки»

- економічної системи та її практичне значення / Ю. Бажал // *Вісник КНУ*, №4, с. 145.
- Бажанова, А. І. (2003). *Організування та інвестування інтегрованих виробничо-господарських структур* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 "Організація управління, планування і регулювання економікою" / А. І. Бажанова. Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л., с. 14.
- Бондарчук, М. К. (2012). *Управління санацією господарських об'єднань* : дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Бондарчук Марія Костянтинівна. – Львів, с. 24-25
- Горбатов, В. М. (2006). *Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса* : [монографія] / Горбатов В. М. – Х. : ИД "ИНЖЭК", с. 156.
- Господарський кодекс України* від 16 січня 2003 року №436-IV (із змінами і доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua – Назва з екрана.
- Жаліло, Я. А. (2009). *Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави* : монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 156 с.
- Кизим, Н. А. (2000). *Организация крупномасштабных экономико-производственных систем* / Кизим Н. А. – Х. : Бизнес Информ, 140 с.
- Коць, Т. А. (2010). *Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі* : [монографія] / Коць Т. А. ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К. : Логос, с. 54.
- Кузьмін, О. Є., & Алексєєв, І. В. (2007). *Проблеми фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур* : [монографія] / [Кузьмін О. Є., Алексєєв І. В., Колісник М. К., Мороз А. С., Мельник О. Г. та ін.] ; за заг. ред. О.Є. Кузьміна, І. В. Алексєєва. – Львів : Вид-во НУ "ЛП", с. 42.
- Макогон, Ю. В. (2011). *Трансформація процесу транснаціоналізації в умовах зростання невизначеності глобального економічного середовища* : [монографія] / Т. В. Орехова, К. В. Лисенко, І. О. Шульга, М. О. Черноусова, Н. М. Ємельянова ; під ред. Т. В. Орехової. – Д. : Норд Прес, с. 56.
- Мочерний, С. В. (2011). *Економічний енциклопедичний словник* [текст] / [С. В. Мочерний та ін.] ; за ред. С. В. Мочерного. – У 3-ох т. – Львів : Світ, Т.2 : О-Я. – с. 30.
- Федулова, Л. І. (2007). *Корпоративні структури в національній інноваційній системі України* / за ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової. – К. : вид-во УкрІНТЕІ, с. 19.
- Acs, Z. J., & Audretsch, D. B. (1990). *Innovation and Small Firms*. – Cambridge : MIT Press, p. 63.
- Baumol, W. (2002). *The Free-Market Innovation Machine: Analysing the Growth Miracle of Capitalism*. – Princeton: Princeton University Press, 342 p.
- Europe in figures – Eurostat yearbook-2013*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Europe_in_figures_-_Eurostat_yearbook.
- GE 2012 Annual Report*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ge.com/ar2012/>.

Miles, T., & Hopher, T. *WTO upholds ruling on Boeing subsidies*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <http://www.reuters.com/article/2012/03/13/us-wto-aircraft-idUSBRE82C01T20120313>.

References

- Acs, Z. J., & Audretsch, D. B. (1990). *Innovation and Small Firms*. – Cambridge : MIT Press, p. 63.
- Baumol, W. (2002) *The Free-Market Innovation Machine: Analysing the Growth Miracle of Capitalism*. – Princeton: Princeton University Press, 342.
- Bazhal, Y. (2013). Shumpeterivska paradyhma «statyky» i «dynamiky» ekonomichnoi systemy ta yii praktychne znachennia, *Visnyk KNU*, 4, 145.
- Bazhanova A. I. (2003). *Orhanizuvannia ta investuvannia intehrovanykh vyrobnycho-hospodarskykh struktur* : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.02.03 "Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia i rehuliuвання ekonomikoіu. Nats. un-t "Lviv. politekhnika", 14.
- Bondarchuk, M. K. (2012). *Upravlinnia sanatsiieiu hospodarskykh obiednan* : dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ekon. nauk : 08.00.04 - Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy. Lviv, 24-25.
- Europe in figures – Eurostat yearbook-2013*. Retrieved from: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Europe_in_figures_-_Eurostat_yearbook.
- Fedulova, L. I. (2007). *Korporatyvni struktury v natsionalnii innovatsiinii systemi Ukrainy*. UkrINTEI, 19.
- GE 2012 Annual Report*. Retrieved from: <http://www.ge.com/ar2012/>.
- Horbatov, V. M. (2006). Konkurentosposobnost i tsykly rozvytyia intehrovanykh struktur biznesa "YNZhЭK", 156.
- Hospodarskyi kodeks Ukrainy* (2003). 436-IV. Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.
- Kots, T. A. (2010). *Literaturna norma u funktsionalno-stylovii i strukturnii paradyhmi*, Lohos, p. 54.
- Kuzmin, O. Y. ta in. (2007). *Problemy finansovo-kredytnoho rehuliuвання innovatsiinoho rozvytku vyrobnycho-hospodarskykh struktur*, NU "LP", 42.
- Kyzym, N. A. (2000). *Orhanyzatsiia krupnomasshtabnykh ekonomyko-proyvodstvennykh system*, Biznes Inform, 140 s.
- Makohon, Y. V. (2011). *Transformatsiia protsesu transnatsionalizatsii v umovakh zrostannia nevyznachenosti hlobalnogo ekonomichnogo seredovyshcha*. Nord Pres, Donetsk, 56.
- Mochernyj, S. V. (2011). *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk*. za red. S. V. Mochernoho. Svit, 30.
- Miles, T., & Hopher, T. *WTO upholds ruling on Boeing subsidies*. – Retrieved from - <http://www.reuters.com/article/2012/03/13/us-wto-aircraft-idUSBRE82C01T20120313>.
- Zhalilo, Y. A. (2009). *Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy*, NISD, 156.

*Data przesłania artykułu do Redakcji: 26.01.2016
Data akceptacji artykułu przez Redakcję: 29.01.2016*